

Geliş Tarihi (Received): 15.12.2018
Kabul Tarihi (Accepted): 01.03.2019
Yayın Tarihi (Published) :30.06.2019
SPORMETRE, 2019,17(2), 13-23
DOI: 10.33689/spormetre.497643

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE AMERİKAN OKUL SPORLARI SİSTEMİNİN İNCELENMESİ*

Sabri ÖZÇAKIR¹

¹ Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, BOLU

Öz: Amerikan ortaöğretim ve yükseköğretim sisteminde yer alan okulların rekabetçi spor uygulamalarının başlangıcını ve geçirdiği dönüşümü inceleyen bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Diğer ülkelerin aksine, spor yönetiminde şemsiye bir teşkilatın olmadığı Amerika’da liseler, kolejler ve profesyonel ligler temel spor tedarikçileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Amerikan lise ve kolejlerinde eğitim ile ilgili sorumlulukların yanında sporun organizasyonu ve öğrencilere sportif aktivitelere katılım fırsatları da sunulmaktadır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren liseler arasında ve kolejler arasında başlayan spor yarışmaları tüm hızıyla devam etmektedir. Özellikle 1972 yılında çıkarılan eğitim kurumlarında kız ve erkek öğrencilere eşit fırsatlar sunulmasını sağlayan yasa ile lise ve kolejlerde spor yapan kız öğrencilerin sayısı ciddi oranda artmıştır. Amerikan eğitim sisteminin içerisine bu denli güçlü bir yapıda bağlanan okul sporları hem eğitim hem de sporun gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Özetle okul sporları Amerikan eğitim sisteminin önemli bir bileşeni olarak varlığını sürdürmekte ve Amerikan kültürüne katkıda bulunmaya devam etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Amerika Birleşik Devletleri, okul sporları, liseler arası spor, üniversiteler arası spor.

AN INVESTIGATION OF AMERICAN SCHOOL SPORTS SYSTEM FROM PAST TO THE PRESENT

Abstract: In this study which examines the beginning and the transformation of the competitive sports practices of the schools in the secondary and higher education system in the USA, document analysis technique is used. Unlike other countries, U.S. has no umbrella governing body on different level of sports. The main sport providers are high schools, colleges and professional leagues. Schools are responsible for both educational duties and organizing sports for young people. From the second half of the nineteenth century, sports competitions which are started between high schools and colleges continued to increase day by day. And especially after the Title IX-1972, provides equal opportunity for girls and boys in high schools and colleges, the number of female athletes has dramatically increased. The school sports, which are so strongly connected to the American education system, plays an important role in the development of both education and sports. In summary, school sports continue to be a crucial component of the American education system and continue to contribute American culture.

Key Words: United States of America, school sports, interscholastic sports, intercollegiate sports.

* Bu çalışma TÜBİTAK BİDEB 2219-Yurtdışı Doktora Sonrası Araştırma Bursu desteği ile hazırlanan araştırma projesinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) -diğer birçok ülkede olduğu gibi- bütün spor organizasyonlarını kapsayan merkezi bir spor yönetim teşkilatı bulunmamaktadır. Lise, kolej ve üniversiteler ile profesyonel ligler temel spor tedarikçileri olarak farklı gruplara spor hizmeti sunmakta ve her düzeydeki spor organizasyonun yönetimi birbirinden ayrılmaktadır. Okullar eğitimsel görevlerinin yanı sıra çok sayıda çocuk ve genç için sporu organize etme sorumluluğuna da sahiptir. Diğer taraftan profesyonel spor ise son derece yetenekli ve başarılı sporculardan oluşan çok küçük bir grupla sınırlıdır (Gems ve Pfister, 2009).

ABD'ye yerleşen her göçmen grup yalnızca umutlarını, çalışma isteklerini, dillerini ve kültürlerini değil, aynı zamanda fiziksel aktivitelerini ve spor kültürlerini de buraya getirdi. İlk nesil göçmenlerin yerel sporları ve spor dernekleri, etnik kimliğin ve göçmenlerin hayatlarının zorluklarını hafifleten bir destek ağını temsil etmekteydi. Farklı göçmen gruplarının hareket kültürleri Amerikan spor kültürüne katkı sağlıyor ve her grubun bu kültüre katkıda bulunma oranı etnik kökene göre farklılaşıyordu. İngiliz spor mirasının baskın spor kültürü olarak yerini aldığını ve İngiliz sportif uğraşlarının zamanla biçim değiştirerek Amerikan futbolu ve beyzbol örneğindeki gibi Amerikan sporlarına döndüğünü görmek mümkündür (Gems ve Pfister, 2009). ABD'ye ilk yerleşen göçmenlerin büyük çoğunluğu İngiltere'den gelmekteydi. Bu göçmen grupları İngiliz geleneklerini ve oyunlarını Yeni Dünya'ya kolay bir biçimde tanıttılar. (Montgomery, 1975). Ancak burada Amerika'da sporun İngiliz kökenlerinden oldukça farklı bir biçimde geliştiğini belirtmekte fayda var. Bir İngiliz ideali olan centilmen amatör kavramı, adil oyuna (fair play) büyük bir önem atfederek kazanma ve kaybetme konusunda özel bir tavır takınmaktaydı. İngiliz spor ideali Amerika'da kısa sürede her koşulda kazanma mentalitesine dönüştü. Ayrıca futbol ve kriket gibi İngiliz sporlarının Amerikan toplumu tarafından kabul edilebilmesi için yeniden icat edilmesi gerekiyordu (Gems ve Pfister, 2009).

ABD'nin kuruluşundan önceki koloni döneminde, yerel oyun ve yarışmaların gündelik hayatın önemli bir parçası olduğunu gösteren kanıtlar olmasına rağmen, bu etkinlikler ondokuzuncu yüzyıla kadar Amerikan sporlarıyla ilişkilendirdiğimiz yapıyı ve organizasyonu temsil etmiyordu (Davies, 2012: 1).

ABD'de ortaöğretim ve yükseköğretim sisteminde yer alan okulların rekabetçi spor uygulamalarının başlangıcını ve geçirdiği dönüşümü inceleyen bu araştırmada mevcut duruma dair bilgiler de sunulmuştur. Amerikan eğitim sistemi sporcu öğrencilere öğrenimlerine devam ederken spor kariyerlerini de sürdürmeleri adına önemli fırsatlar sunmaktadır. Kendine özgü dinamikleri olan bu sistemin Türkçe literatüre tanıtılması, Türkçe kaynak eksikliğinin giderilmesi ve konuyla ilgili literatüre katkıda bulunulması bu araştırmanın amacını oluşturmuştur.

YÖNTEM

Amerikan orta ve yükseköğretimindeki spor uygulamalarının başlangıçtan günümüze kadar olan seyrini tarihi süreklilik bağlamında ortaya koyan bu araştırmada model olarak farklı yaklaşımlar değerlendirilmiştir. Bu yaklaşımlardan ilki Kaptan (1998) tarafından "tarihi yöntem" olarak adlandırılan modeldir. Tarihi yöntem, geçmiş zaman içinde meydana gelmiş olay ve olguların araştırılması ya da bir problemin geçmişle olan ilişkisi yönünden incelenmesi olarak

tanımlanmaktadır. Özdamar (2003) ise tüm klasik ve güncel kaynakların taranması ile ortaya konan konunun tarihsel ve bilimsel gelişimini ele alan araştırmalara kaynak tarama (review) araştırmaları ismini vermiştir. Farklı bir tanımlama da Karasar (2004) tarafından yapılmış ve bu tanımda geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara “tarama modeli” denilmiştir. Var olan belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama ismi de verilmiş, belgesel taramanın alan yazın ya da literatür taraması olarak bilinen genel tarama biçimi şeklinde kullanıldığı belirtilmiştir (Karasar, 2004). Tüm bu yöntemlere ek olarak araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılan diğer bir yaklaşım da nitel araştırma yaklaşımından biri olan ve “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan” doküman incelemesi yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Yukarıda açıklanan araştırma modellerinin verilerinden yararlanılarak oluşturulan bu çalışmada temel olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi yaparken izlenmesi gereken dokümanlara ulaşma, özgünlüğü kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma aşamaları (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006) takip edilerek konu anlam bütünlüğü içinde kronolojik olarak sunulmuştur. Dokümanlara ulaşma aşamasında konu ile ilgili yazılı kaynaklar ile internet kaynakları taranarak kronolojik olarak tasnif edilmiştir. Ardından kaynakların özgünlüğü kontrol edilerek dokümanlar belirli bir sistem içinde ve birbirleriyle karşılaştırmalı olarak çözümlenmesi yapılmıştır. Son aşamada ise elde edilen tüm veriler anlamlı bir bütün haline getirilip yazma aşamasına geçilmiştir.

Amerikan Liselerinde Spor Yarışmalarının Başlangıcı

Amerikan eğitim kurumlarında beden eğitimi dersleri ile ders/müfredat dışı spor aktiviteleri birbirinden ayrılmaktadır. Beden eğitimi dersine müfredatlarında yer veren ilkokullarda üst sınıflardan itibaren spor becerilerinin öğretimine de başlanmaktadır. Ders dışı spor programları ve etkinlikleri sadece öğrenciler için değil aynı zamanda ortaokul ve liselerdeki okul toplulukları için de önemli bir rol oynamaktadır. Okullardaki ders dışı etkinlikler öğretmenlerin rehberliğinde öğrenciler tarafından yürütülmekle birlikte, okul gazetesi çıkarmaktan tiyatro temsillerine kadar çok farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır (Gems ve Pfister, 2009).

Liselerde, sporun ortaya çıkışı ve beden eğitiminin yükselişi birbirine paralel olarak on dokuzuncu yüzyılın son yirmi yılında gerçekleşmiştir. Amerika’da lise sporları ilk olarak Doğu’daki yatılı okullarda öğrencilerin oynadığı top oyunları ile başladı. 1850’lerde ilk olarak sınıflar arasında başlayan müsabakalar, sonradan liseler arasındaki müsabakalara dönüştü. Bu yarışmalar, New England ve Orta Atlantik eyaletlerindeki okullar ile sınırlıydı. Aynı okullar 1870 ve 1880’li yıllarda beyzbol, Amerikan futbolu ve atletizmin öncü sporlar olduğu liseler arası yarışmaların ön saflarında yerlerini aldılar. 1880 ve 1900 yılları arasında liseler arası sporlar çoğunlukla öğrencilerin yönlendirmesi ve kontrolü altındaydı. Yirminci yüzyılın ilk on yılında liseler arası spor programlarını düzenlemeye çalışan eğitimcilerin temel amacı bu programları kontrol altına almaktı. Beden eğitimciler oldukça başarılı bir şekilde beden eğitimi derslerini lise müfredatının meşru bir parçası haline getirdiler, aynı zamanda liseler arası spor programları için reformun gerekliliğini ortaya koyup kontrolü öğrencilerden devraldılar. Bu dönemde liseler arası sporun beden eğitimciler tarafından kontrolü yerel liseler arası atletik ligler ile eyalet lise atletik birliklerinin kurulmasına imkân sağladı (Pruter, 2013).

Liseler arasındaki ilk spor müsabakasının ne zaman yapıldığı kesin olmamakla birlikte Massachusetts’de bulunan bazı okulların 1888 yılında liseler arası Amerikan futbolu birliği

kurdukları bilinmektedir (Pedersen ve Thibault, 2018). Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde New York, Philadelphia, Boston ve Los Angeles'ta liseler arası yarışmaları düzenleyen yerel atletik ligler kurulmuştu. Liseler arası spor yarışmalarının daha düzenli ve planlı bir biçimde yapılması amacıyla Wisconsin (1895), Illinois (1900), Ohio (1907), Texas (1910), Pennsylvania (1913), Virginia (1913) ve California (1914) eyaletlerinde liseler arası atletik birlikler de oluşturuldu (Riess, 2011).

1900'lerin ilk yıllarında kız çocuklarının katıldığı liseler arası spor yarışmaları için de önemli gelişmeler yaşandı. Her ne kadar bazı çevreleri rahatsız etse de kız çocukları için basketbol, beyzbol, tenis ve atletizm müsabakaları düzenlenmekteydi (Riess, 2011). Lise atletik programlarında teşkilatlanma faaliyetlerinin sürdüğü bir dönemde, 14 Mayıs 1920'de, beş eyalet (Illinois, Indiana, Iowa, Michigan ve Wisconsin) lise atletik birliklerinin temsilcileri Chicago'da bir araya geldiler. Indiana dışındaki dört eyalet 1921 yılında tüzük çalışması için tekrar bir araya geldi ve kurucu üye sıfatını alarak 1923 yılında eyalet lise atletik birliklerini bir şemsiye altında toplayan ulusal birliğin (National Federation of State High School Athletic Associations) kurulmasına öncülük etti. 1970 yılına kadar bu ismi koruyan örgüt, bu tarihten sonra atletik programların yanı sıra güzel sanatlar programları da bünyesine alarak 'National Federation of State High School Associations (NFHS)' adıyla faaliyetini devam ettirdi (NFHS, 2018a).

Yirminci yüzyılın ilk yıllarında kolej ve üniversiteler arasında gerçekleşen spor yarışmalarını düzenleyen atletik programların gelişmesi, lise atletik programları için örnek modeller sağladı. ABD'de okul yetkililerinin ders dışı etkinlikleri teşvik etmelerinin iki önemli nedeni vardı. Bunlardan ilki, I. Dünya Savaşı sırasında fiziksel olarak kötü koşullara sahip olan Amerikan lise öğrencilerinin fiziksel durumunu geliştirmek. Diğeri öğrencilere spor yoluyla azim ve birliktelik duygusu gibi pozitif özellikler kazandırmaktı. Günümüzde başarılı bir biçimde devam eden lise atletik programları Amerikan lise eğitiminin temel bir bileşeni olarak kabul edilmektedir (Leonard, 1998).

Amerikan Yükseköğretiminde (Kolej ve Üniversite) Spor Yarışmalarının Başlangıcı

Amerikan yükseköğretimi, atletik rekabete olan bağlılığı ve kolej ile üniversiteler tarafından desteklenen büyük spor teşebbüsü ile başka hiçbir ülkede olmayan eşsiz bir sisteme sahiptir. Amerika dışında hiçbir ülke, yükseköğretim sistemine sporu bu denli adapte edememiştir. Ulusal Kolej Spor Birliği'nin (NCAA) en üst seviyesinde yarışan kolej ve üniversiteler kamuoyu önünde yüksek bir görünüm ve prestije sahiptir. Atletik programlara büyük önem veren büyük üniversitelerin 100 milyon doları aşan bütçeleri çok sayıda yetenekli sporcu öğrenciyi destekler (Davies, 2012). Amerikan toplumunun önemli bir parçası haline gelen kolejler arası spor yarışmaları Amerikan ulusunun en iyi kolej sporcularının rekabetini yansıtmakta ve ayrıca bu yetenekli sporcular, Olimpiyat takımları ile Amerikan futbolu, basketbol ve beyzbol gibi Amerikan profesyonel sporlarının birincil sporcu kaynağı olarak yerini almaktadır (McClellan ve ark., 2012).

Avrupa'da en popüler takımlar kulüp takımları olmasına rağmen Amerika'da eğitim sisteminden çıkan ya da diğere bir değışle eğitim sisteminin bir parçası olarak kurulan okul takımları kulüp takımlarından daha popülerdir. Ortaokuldan itibaren kurulan okul takımları en büyük ilgiyi lise ve kolej yıllarında görmektedir. Hemen hemen tüm ortaöğretim kurumları, ayrıca kolej ve üniversiteler, okullarını çok sayıda spor ve müfredat dışı faaliyette (satranç, tartışma vb.) temsil

etmektedir. Spor ve okul sistemi arasındaki bu ittifak on dokuzuncu yüzyıla kadar geri gitmektedir (Gems ve Pfister, 2009).

Amerika'da kolejler arasındaki ilk spor müsabakası 3 Ağustos 1852'de Harvard ve Yale arasında gerçekleşen kürek yarışıdır (Pedersen ve Thibault, 2018) İlk müsabaka 1852'de yapılmasına rağmen, üniversite kampüslerindeki sporun bu tarihten yaklaşık yüz yıl öncesine uzanan bir geleneği sahip olduğu bilinmektedir (Smith, 1998). Amerikan İç Savaş'ı (1861-1865) ile I. Dünya Savaşı (1914-1918) arasındaki dönemde modern spor hızlı bir gelişim seyri izlemiştir. İç savaş sonrası yıllarda kolejler arası spor müsabakaları da gelişmeye başlayarak 1859 yılında Amhers ve Williams arasında ilk beyzbol müsabakası, 1869 yılında ise Rutgers ve Princeton arasında ilk futbol müsabakası yapılmıştır. 6-4'lük skorla biten bu oyunda Amerikan futbolu değil ayak futbolu oynanmıştır. Kolejler arasındaki ilk gerçek Amerikan futbolu müsabakası 1855'te McGill ve Harvard arasında, ilk modern basketbol müsabakası ise 1897'de Yale ve Penn arasında yapılmıştır (Leonard, 1998). Kolejler arasındaki ilk spor müsabakasının düzenlendiği 1852'den Ulusal Kolej Spor Birliği'nin ilk toplantısını yaptığı yıl olan 1905'e kadar olan dönemde ticari sporların temelleri kolejlerde kurulmuştur (Smith, 1988).

Amerikan futbolunun kolej ve üniversitelerdeki ilk günlerinde rektör ve profesörler futbolun içinde yer alan sertlik ve şiddet nedeniyle bu sporu zaman kaybı olarak gördüler. Ancak, zaman geçtikçe Amerikan futbolunun kurumlar arasındaki rekabette önemli bir araç haline gelmesiyle profesörler oyuna destek vermeye başladı ve üniversite yöneticileri sporu eğitim sisteminin resmi yapısına dahil ederek öğrenci etkinliklerini kontrol altına almaya çalıştı (Gems ve Pfister, 2009).

Amerikan futbolu kolej sporu için baş aktör olmasına rağmen, tek hikâye değildir. Fransız Pierre de Coubertin'in olimpiyat oyunlarını yeniden canlandırma çabaları ile 1896 yılından itibaren başlayan ve 4 yılda bir düzenlenen modern olimpiyat oyunlarına ABD, farklı ülkelerin sporcularıyla rekabet etmek ve madalya kazanmak için katılmaktadır. ABD'nin kolej ve üniversite takımları özellikle atletizm takımları olimpiyat atletlerinin temel kaynağı olarak olimpiyat oyunlarında başlangıçtan itibaren ülkelere çok sayıda altın madalya getirmeyi başarmışlardır (McClellan ve ark., 2012). Bu sayede çok sayıda uluslararası öğrenci de iyi bir okulda eğitim alma imkânına sahip olurken, ABD kolej ligine farklı bir heyecan ve deneyim katmaktadır.

Title IX ve Okul Sporlarında Cinsiyet Eşitliği

ABD'de 1972 yılında yürürlüğe giren ve 'Title IX' olarak bilinen yasa ile, eğitim programları ve aktivitelerinde insanların cinsiyete dayalı ayrımcılıktan korunması amaçlanmaktadır. Bu yasada 'ABD'de hiç kimse, federal hükümet tarafından desteklenen eğitim programı veya aktivitesinde cinsiyet temelinde fırsatlardan mahrum bırakılmamalı ve ayrımcılığa maruz kalmamalıdır' denilmektedir (U.S. Department of Education, 2016). Cinsiyet eşitliği yasası, lise ve üniversite düzeyindeki spor aktivitelerini de kapsayacak şekilde okullarda kız ve erkek öğrencilere eşit fırsatlar sunulmasını zorunlu hale getirmiştir (Stevenson, 2007).

Erkek öğrenciler için uzun zamandır Amerikan lise deneyiminin ayrılmaz bir parçası olan modern sporlar, kız öğrenciler için Title IX öncesinde aynı düzeyde değildi. Gerçekten, çok sayıda kız çocuk cinsiyet eşitliği yasası ile 1972'den sonra okullarda spor yapmaya başladı. Bu dönüşüm erkekleri saha kenarından destekleyen kız çocuklarla başladı ve daha sonra oyun

alanında yer alan ve müsabakalara katılan kız çocuklarla devam etti (Stevenson, 2007). Kadınların spora katılımında muazzam bir büyüme yol açan bu yasa ile liselerde öğrenim gören kız çocuk sporcu öğrenci sayısı 1978 yılında 300 binden iki milyona ulaşmış, kolej seviyesinde ise 1971 yılında 32 bin olan kız sporcu sayısı 1977 yılında 64 bini geçmiştir (Judge ve O'Brien, 2012). Yasanın yürürlüğe girmesinden önce, 1970'te kolej ve üniversitelerde okul başına sadece 2.5 kız takımı ve yaklaşık 16.000 sporcu vardı. 1988'de, okul başına düşen kız çocuk takımı sayısı 7.71'e yükseldi ve yüzyılın başında 8.4, 2012 yılında ise kurum başına 8.73 kız çocuk takımı ile büyüme devam etti (Rubin ve Lough, 2015).

Okul sporuna katılan kız çocuklarının sayısı, 1972 yılından bu yana artmış olsa da okullarda bazı eşitsizliklerin varlığı devam etmektedir. Eğitim kurumlarında cinsiyet eşitliğinin tam olarak sağlanabilmesi için okulların atletik programlarında görev alan yöneticiler ile cinsiyet eşitliği yasasının sürdürülebilmesinden sorumlu olan görevlilerin birlikte çalışması büyük bir önem arz etmektedir (Holdsworth, 2016).

Amerikan Lise ve Kolej Sporlarının Günümüzdeki Durumu

Amerikan spor endüstrisine her yıl 15 milyar dolardan fazla katkı sağlayan liseler arası spor programlarında 300 binden fazla antrenör ve yönetici istihdam edilmektedir. Ayrıca 2016 yılında ABD'de devlet okullarında (public schools) öğrenim gören 15 milyon lise öğrencisinin 7.8 milyonundan fazlası (%52) liseler arası spor müsabakalarına katılmıştır (Pedersen ve Thibault, 2018).

Eyalet lise birliklerinin ulusal federasyonu olan NFHS (National Federation of State High School Associations) lise sporları ve sahne sanatları etkinlikleri için lider bir kuruluş olarak 1920'den bu yana, eğitim-temelli liseler arası spor yarışmalarının gelişimine öncülük etmiştir. Bu örgüt aynı zamanda farkındalık ve destek oluşturarak, katılım deneyimini geliştirerek, standartlar ve rekabet kuralları oluşturarak ve lise sporlarını ve aktivitelerini denetleyenlere yardımcı olarak geleceğe yön vermektedir. Lise seviyesindeki kız ve erkek çocuklar için 17 spor branşında oyun kurallarını belirleyen NFHS, ABD'nin tüm eyaletlerinde 19.000'den fazla liseye ve 7.9 milyondan fazla sporcu öğrenciye ulaşmakta ve hizmet etmektedir (NFHS, 2018b).

Amerikan liseleri aynı spor branşında birden fazla okul takımına sahip olabilmektedir. Örneğin Arizona Eyaleti Liselerarası Spor Birliği'ne (Arizona Interscholastic Association) bağlı bir okulun spor branşına bağlı olarak (takım veya bireysel spor olabilir) freshman, junior, junior varsity ve varsity olarak adlandırılan 4 takımı olabilir. 'Freshman' yani çaylakların takımına lisenin ilk yılı olan 9. sınıf öğrencileri, 'junior' takımına 9, 10 ve 11. sınıf öğrencileri, 'junior varsity' takımına ise 10 ve 11. sınıf öğrencileri katılmaktadır. 'Varsity' takımına katılmada herhangi bir sınırlama yoktur, 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri yetenekleri doğrultusunda bu takımda yer alabilirler (Arizona Interscholastic Association, 2018). Amerikan orta öğretim sisteminde en yüksek rekabet seviyesini okulların 'varsity' takımları temsil etmektedir (Seifried ve Casey, 2012). Lise spor sisteminin ayrıntılı bir incelemesi için okulların internet sitelerinden yararlanılabilir.¹ Her okulda aynı branşta birden fazla spor takımı oluşturulması öğrencilerin spora katılım imkânlarını arttırmakta ve her öğrencinin atletik performansını sahaya

¹ Her lisenin internet sitesinde atletik programı ile ilgili ayrıntılı bilgi bulunabilir. Örneğin, Huntington Beach Lisesi için bkz. <http://hboilersports.com>.

yansıtmasına imkân tanımaktadır. Ayrıca okulların aynı seviyedeki takımları birbirleri ile yarışacağı için rekabet ortamının sürekli dinamik tutulmasına da katkı sağlanmaktadır.

ABD’de her eyaletin spor müsabakalarını organize etmek ve yarışma kurallarını belirlemek amacıyla oluşturduğu (California Interscholastic Federation veya New York State Public High School Athletic Association gibi) kendi yönetim birlikleri vardır. Örneğin, New York’taki birlik kâr amacı gütmeyen, gönüllü bir eğitim hizmeti organizasyonu olarak orta öğretim kademesine devam eden 7-12. sınıflardaki erkek ve kız çocukları için okullar arası spor aktivitelerini organize etmektedir (NYSPHSAA, 2016).

ABD’de liseler arası spor yarışmaları sonbahar, kış ve ilkbahar sezonu olmak üzere üç farklı sezonda yapılmaktadır. Florida eyaletinde sonbahar sezonunda bowling, kros, Amerikan futbolu, golf, yüzme ve dalma, voleybol (kız çocuk) müsabakaları düzenlenmektedir. Kış sezonunun basketbol (kız-erkek çocuk), futbol (kız-erkek çocuk), halter (kız çocuk), güreş ile amigo-ponpon kız çocukların yarışmaları yapılmaktadır. Birçok açık alan etkinliğinin yapıldığı ilkbahar sezonunda ise liseler arası beyzbol, lacrosse, softbol, tennis, atletizm, atletizm (engelliler için), voleybol (erkek) ve halter (erkek) müsabakaları düzenlenmektedir (FHSAA, 2016). Amerikan liselerinde bir sporcu öğrencinin aynı sezonda birden fazla sporda müsabakaya katılması, ilgili branşlardaki antrenörlerin anlaşması, ayrıca okulun atletik direktörü ve müdürünün onay vermesi ile gerçekleşir. Sporcu öğrencilerin o sene gerçekleşecek liseler arası yarışmalara katılabilmeleri için akademik ortalamalarının okulun belirlediği puanın altına düşmemesi veya öğrencilerin belirli sayıdaki dersten geçmeleri gerekir. Ayrıca antrenmanlara ve yarışmalara katılım, amatörlük kuralı ve disipline dair kurallar da sporcu öğrencilere net bir şekilde aktarılarak tüm öğrencilerin bu kurallara uymaları beklenir. Her eyalette bulunan liselerarası spor birlikleri ile okulların atletik bölümlerinde bu standartlara ve kurallara dair bilgi bulmak mümkündür (Philosophy of Interscholastic Athletics, 2018; OHSAA, 2018).

Amerikan liselerinde spor aktivitelerine katılımın en yoğun olduğu önde gelen iki eyalet Teksas ve Kaliforniya’dır. Erkek öğrenciler arasında en popüler sporlar basketbol, atletizm, beyzbol, Amerikan futbolu iken kız çocuklarda basketbol, atletizm, voleybol, softbol ve futboldur (Pedersen ve Thibault, 2018).

Amerika’da kolej sporu uygulamaları liselerden farklı bir yapıdadır. Kolej sporu üç farklı organizasyon tarafından yönetilmektedir. Bunlardan ilki Ulusal Kolej Spor Birliği’dir (the National College Athletic Association-NCAA). Kolejler arası sporun diğer bir organizasyonu ‘the National Association of Intercollegiate Athletics-NAIA’dır. İki yıllık kolejler arasındaki yarışmaları organize eden birlik ise ‘the National Junior College Athletic Association (NJCAA)’ olarak bilinmektedir. NCAA, kolej sporunu yöneten temel birlik olarak spor müsabakalarına katılımda kuralları belirler, kuralları yayınlar ve yürürlüğe koyar. (Gems ve Pfister, 2009). Kolej ve üniversitelerde öğrenim gören sporcu öğrenciler için fırsatlar sunmayı amaç edinen NCAA, 1,100’den fazla üye okulda yer alan 19.500 takım ve yaklaşık yarım milyon öğrenciyi desteklemek için ülke çapında faaliyet gösteren öncü bir kuruluştur. Kolej liginin birinci, ikinci ve üçüncü liginde 24 farklı sporda çok sayıda ulusal şampiyonluk mücadelesi ile NCAA şampiyonalarına yaklaşık 54.000 sporcu öğrenci katılmaktadır. NCAA’ya üye okullar arasında yalnızca birkaç yüz öğrencisi bulunan kolejlerden on binlerce öğrencisi olan üniversitelere kadar çok sayıda yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Kolej ligi takımlar için daha adil bir oyun alanı oluşturmak adına üç ligden oluşan yapısını 1973’ten beri sürdürmektedir (NCAA, 2018a).

Ligler rekabeti üst seviyede tutabilmek için okulun büyüklüğü, ideolojisi veya spora verdiği öneme göre oluşturulur ve aynı ligde yer alan okullar birbiriyle yarışır. Birinci ligde yer alan okullar çoğunlukla Amerikan futbolu ve basketbolda çok büyük kaynaklara sahiptir. Bu seviyedeki en iyi sporcu öğrencilere sahip olan birinci lig okulları gelirlerinin büyük bölümünü televizyon yayınlarından elde etmektedir. Liseli spor yıldızlarının ve ailelerinin hayali olan spor bursları ücretsiz bir eğitim fırsatı sunmaktadır. Okullar ve takımları konferans olarak adlandırılan liglerde yarışmakta ve rakip okulların çok uzak bölgelere seyahat etmesi zor olacağından birbirine yakın okullar aynı konferansta yer almaktadır. Her kolej ve üniversitede atletik programın başkanı olan ve tüm spor etkinliklerini yöneten bir atletik direktör ile sunulan spor branşına bağlı olarak birkaç yardımcı veya asistan atletik direktör vardır. Büyük okullarda çok sayıda antrenör görev yapmakta, hatta alt liglerde yer alan bir kolejde dahi birkaç Amerikan futbolu ve basketbol antrenörü çalışabilmektedir. Antrenörler hem antrenmanlardan hem de sporcu öğrencilerin seçilmesinden sorumludur (Gems ve Pfister, 2009).

Kolej liginin ulusal ofisi ve üye okullar yaklaşık yarım milyon sporcu öğrencinin kolej sporu aracılığıyla liderlik, güven, disiplin ve takım çalışmasını geliştirmek amacıyla birlikte çalışmaktadır (NCAA, 2016). NCAA'nın en üst seviyedeki ligi olan birinci ligde yer alan okullar genellikle büyük bütçeleri yöneten ve öğrencilere en fazla sayıda spor bursu sunan okullardır. İkinci ligdeki yaklaşım ise akademik başarı, yüksek seviyedeki spor yarışmaları ve topluma hizmete odaklanma yoluyla büyüme fırsatları sağlamaktadır. Üçüncü lig deneyimi, kolej sporcularını sahada üstünlük kurmaya ve kampüsteki yeni zorluklarla başa çıkarak potansiyellerini inşa etmeye iten rekabetçi bir spor ortamına katılım sunmaktadır (NCAA, 2018a).

Tablo 1. NCAA'nın Mevcut İstatistikleri (Okul, takım ve öğrenci sayıları)

	Birinci Lig (Division I)	İkinci Lig (Division II)	Üçüncü Lig (Division III)
Okullar	346	307	439
Takımlar	6552	4705	7910
Sporcu Öğrenci Sayıları	178178	114541	187483
Konferanslar	32	24	43
Okullardaki Ortalama Takım Sayıları	19	15	18
Okullardaki Ortalama Öğrenci Sayıları	516	374	428
Okullara Göre Sporcu Öğrenci Oranları/Yüzdeleri	4	9	16

(NCAA, 2016).

Tablo I incelendiğinde NCAA'nın üçüncü liginin okul, takım ve öğrenci sayıları ile en kalabalık lig olduğu görülmektedir. Spor bursu imkanının olmadığı bu ligde sporcu öğrencilerin %80'i spor bursu haricindeki finansal yardımlardan yararlanmaktadır. Kolej liginde en fazla burs (tam veya kısmi burslar) verilen lig birinci ligdir, ikinci ligde ise öğrencilere yalnızca kısmi spor bursları sağlanmaktadır (NCAA, 2018b). Tam burslar, öğrenim harcını, barınma, yemek ve ders kitaplarını kapsamaktadır. Spor bursu alan çoğu öğrenci, bu maliyetlerin bir kısmını karşılayan kısmi burslar alır. Ayrıca birçok sporcu öğrenci akademik burslardan ve kolej liginin mali yardım programlarından da yararlanmaktadır. NCAA'nın birinci ve ikinci liginde yer alan okullar 150 binden fazla sporcu öğrenciye spor bursları için 2,9 milyar dolardan fazla kaynak

sağlamaktadır. Lise sporcularının yalnızca yaklaşık yüzde ikisi, kolej liginde yarışmak için spor bursu almakta, kolej sporcularının da çok azı profesyonel liglerde yarışma imkânı bulmaktadır. Üniversite eğitimi, sporcu öğrencilerin deneyiminin en değerli yönünü temsil etmektedir (NCAA, 2018c). Spor bursları kolej ve üniversitelerde öğrencilerin sportif yeteneğine ve potansiyeline bağlı olarak dağıtılmaktadır (Hastings ve Caven, 2007). Kolej liginde müsabakalar -liseler arasında olduğu gibi- sonbahar, kış ve ilkbahar sezonu olmak üzere üç farklı dönemde oynanmaktadır (NCAA, 2018a).

NCAA okullarına kayıtlı ve yarışmalara katılan 20 binden fazla uluslararası sporcu öğrenci de kolej liginin öğrenme ortamına çok şey katmaktadır (NCAA, 2018d). Kolej ligi sporcuları aynı zamanda ülkelerini olimpiyat oyunlarında temsil ederek NCAA'nın rekabetçi gücünü, uluslararası spora verdiği desteği ve küresel spordaki görünümünü yansıtmaktadır. Örneğin 2016 Rio De Janeiro Olimpiyatları Oyunları'nda 107 farklı ülkeden 1018 kolej sporcusu ülkeleri adına olimpiyat oyunlarında yer almıştır. Bu sporcular kolej liginde oynamaya hak kazanmış, o dönemde kolej liginde oynayan veya daha önce oynamış sporculardan oluşmuştur. Ayrıca Rio olimpiyat oyunları döneminde NCAA'ya aktif olarak katılan sporcuların bir kısmı hayalleri olan olimpiyat madalyasına da ulaşmıştır (Martinez, 2016).

SONUÇ

Amerikan orta ve yükseköğretim sisteminde yer alan okulların rekabetçi spor uygulamalarının başlangıcını ve geçirdiği dönüşümü inceleyen bu çalışmada konunun Türkçe alan yazına tanıtılması, Türkçe kaynak eksikliğinin giderilmesi ve konuyla ilgili literatüre katkıda bulunulması amaçlanmıştır. ABD'de on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında başlayan okullar arası müsabakalar günümüzde çok güçlü bir yapıda devam etmekte ve okullarda öğrencilere okul derslerinin yanında müfredat dışı aktivitelere katılma fırsatı da sunulmaktadır. Liseler arası spor yarışmaları öğrencilere spora aktif katılım ve koleje geçişte spor bursu imkânı sağlamanın yanında okula statü ve prestij de kazandırmaktadır.

Yükseköğretim sisteminin vazgeçilmez bir parçası olan Amerikan kolej ligi, diğer ülkelerle kıyaslandığında oldukça farklı ve kendine özgü bir sisteme sahiptir. Spor bursları sporda yetenekli birçok gencin üniversite eğitimi ile spor kariyerlerini birlikte sürdürmelerine imkân tanımaktadır. Kız ve erkek çocuklara her alanda olduğu gibi spora katılımında da eşit fırsatlar sunmayı amaçlayan 1972 tarihli yasa (Title IX) ile lise ve kolejlerdeki sporcuların sayısı ciddi oranda artmıştır. Amerikan eğitim sisteminin içerisine bu denli güçlü bir yapıda bağlanan okul sporları hem eğitim hem de sporun gelişimine katkıda bulunarak ABD'nin bu benzersiz sisteme sahip olmasına önemli bir katkıda bulunmaktadır. Amerikan okul sistemi sporu destekleyerek yetenekli öğrencilerin spor kariyerlerine devam etmesine imkân vermektedir. Ayrıca öğrenciler öğrenim hayatları bittikten sonra spora devam edememeleri durumunda akademik bir kariyere, bir üniversite diplomasına sahip olmanın ayrıcalığına da sahip olmaktadır. Bu sistemin ABD olimpiyat takımının temel sporcu kaynağı olarak yer aldığı da bilinmektedir. Özetle okul sporları Amerikan eğitim sisteminin önemli bir bileşeni olarak varlığını sürdürmekte ve Amerikan kültürüne katkıda bulunmaya devam etmektedir.

KAYNAKLAR

- Arizona Interscholastic Association (2018). Article 14: General provisions. Web URL: <http://aiaonline.org/files/64/article-14-general-provisions.pdf> (06.11.2018 tarihinde erişildi).
- Davies R.O. (2012). Sports in American life: A History. Second Edition. UK: Wiley-Blackwell.
- FHSAA (2016). Florida High School Athletic Association: Sports. Web URL: <http://www.fhsaa.org/> (22.11.2016 tarihinde erişildi).
- Gems G.R., Pfister G. (2009). Understanding American sports. London: Routledge.
- Hastings P., Caven T. (2007). How to win a sports scholarship. Third Edition. California: Redwood Creek Publishing.
- Holdsworth J.M. (2016). Title IX- school sports, intercollegiate athletics. Web URL: <http://education.stateuniversity.com/pages/2511/Title-IX.html> (24.11.2016 tarihinde erişildi).
- Hums M.A., MacLean J.C. (2004). Governance and policy in sport organizations. Scottsdale, AZ: H. Hathaway Publishers.
- Judge J., O'Brien T. (2012). Equity and Title IX in intercollegiate athletics: A practical guide for colleges and universities. Web URL: <http://www.ncaapublications.com/productdownloads/EQTI12.pdf> (E-kitap, 24.11.2016 tarihinde erişildi).
- Kaptan S. (1998). Bilimsel araştırma ve istatistik ekniktleri. 11. Baskı. Ankara: Tekışık Web Ofset.
- Karasar N. (2004). Bilimsel araştırma yöntemi. 13. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Leonard W.M. (1998). A sociological perspective of sport. Fifth Edition. USA: Allyn and Bacon.
- Martinez C. (2016). 2016 Rio Olympics: Current NCAA student-athletes competing by school. Web URL: <https://www.ncaa.com/news/ncaa/article/2016-07-28/2016-rio-olympics-ncaa-olympic-student-athletes-school> (24.11.2016 tarihinde erişildi).
- McClellan G.S., King C., Rockey D.L. (2012). The handbook of college athletics and recreation administration. USA: Jossey-Bass.
- Montgomery J.A. (1975). The growth of the interscholastic athletics movement in the United States, 1890-1940. Edited with essays by Zeigler, E.F. A History of Physical Education & Sport in the United States and Canada (Selected Topics). Illinois: Stipes Publishing Company.
- NCAA (2016). 2016-2017 guide for the college-bound student-athlete. NCAA Eligibility Center.
- NCAA (2018a). 2018-2019 guide for the college-bound student-athlete. NCAA Eligibility Center.
- NCAA (2018b). Our three divisions. Web URL: <http://www.ncaa.org/about/resources/media-center/ncaa-101/our-three-divisions> (24.11.2016 tarihinde erişildi).
- NCAA (2018c). Scholarships. Web URL: <http://www.ncaa.org/student-athletes/future/scholarships> (24.11.2016 tarihinde erişildi).
- NCAA (2018d). International student-athletes. Web URL: <http://www.ncaa.org/student-athletes/future/international-student-athletes> (24.11.2016 tarihinde erişildi).

NFHS (2018a). The NFHS celebrates 100 years. Web URL: <https://www.nfhs.org/100years> (06.11.2018 tarihinde erişildi).

NFHS (2018b). About us. Web URL: <https://www.nfhs.org/who-we-are/aboutus> (06.11.2018 tarihinde erişildi).

NYSPHSAA (2016). About NYSPHSAA. Web URL: <http://www.nysphsaa.org/About-NYSPHSAA/General-Information/Who-We-Are> (22.11.2016 tarihinde erişildi).

OHSAA (2018). Eligibility guide for participation in high school athletics. Web URL: <https://ohsaa.org/Portals/0/Eligibility/OtherEligibilityDocs/EligibilityGuideHS.pdf> (06.11.2018 tarihinde erişildi).

Özdamar K. (2003). Modern bilimsel araştırma yöntemleri. Eskişehir: Kaan Kitabevi.

Pedersen P.M., Thibault L. (2018). Contemporary sport management. Sixth Edition, Human Kinetics. Web URL: https://books.google.com.tr/books?id=TNNSDwAAQBAJ&pg=PA165&lpg=PA165&dq=Interscholastic+athletics+in+the+United+States+plays+an+important+role+in+shaping+the+lives+of+nearly+8+million+students+per+year&source=bl&ots=LAp6MtnJty&sig=dhHfBqV_d7qrJe9Y-pfKYq5B-Eo&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwi67Oyoo9beAhVC-qQKHUpSB5UQ6AEwC3oECAEQAQ#v=onepage&q=Interscholastic%20athletics%20in%20the%20United%20States%20plays%20an%20important%20role%20in%20shaping%20the%20lives%20of%20nearly%208%20million%20students%20per%20year&f=false (E-kitap, 15.11.2018 tarihinde erişildi).

Philosophy of interscholastic athletics (2018). Philosophy of interscholastic athletics. Web URL: <http://www.risingsunschools.com/athletics-rshs/athletic-handbook/file> (06.11.2018 tarihinde erişildi).

Pruter R. (2013). The rise of American high school sports and the search for control: 1880-1930. New York: Syracuse University Press.

Riess S.A. (2011). Sports in America from colonial times to the twenty-first century: An Encyclopedia. Volume 2. London and New York: Routledge.

Rubin L.M., Lough N.L. (2015). Perspectives of Title IX pioneers: Equity, equality and need. *Journal of Intercollegiate Sport*, 8, 109-130.

Seifried C., Casey T. (2012). Managing the selection of highly competitive interscholastic sport teams: Recommendations from coaches on cutting players. *Journal of Sport Administration & Supervision*, 4(1), 79-96.

Smith R.A. (1988). Sports and freedom: The rise of big time college athletics. USA: Oxford University Press.

Stevenson B. (2007). Title IX and the evolution of high school sports. *Contemporary Economic Policy*, 25(4), 486-505.

U.S. Department of Education (2016). Title IX and sex discrimination. Web URL: http://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/tix_dis.html (24.11.2016 tarihinde erişildi).

Yıldırım A., Şimşek H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.